

УДК 398.332.12(477.85)

Олександр Кожолянко

Дохристиянський і християнський характер свят початку зими на Буковині

Досліджено дохристиянський і християнський зміст свят Введення, Катерини, Андрія українцями Буковини. Зауважено, що давні українці шанували землю і вважали її святою від Введення до Благовіщення. шанобливо й обережно поводитись зі землею. Обґрунтовано, що в українців Буковини свято «дівочої долі» з введенням християнства стало називатися днем християнської великомучениці Катерини. Свято Калити (Андрія) у дохристиянський час на Буковині було молодіжним святом ворожінь, замовлянь та готувань до Різдва Сонця. Це свято вважалось рубіжним святом в українців, відповідно йому відводилась особлива роль у народній метеорології різних зон Буковини. Звернена увага на прикладний характер народної метеорології відносно майбутнього врожаю у місцевості, де було розвинене землеробство (рівнинна та передгірна зони краю) або скотарство (гірська зона). Під час святкувань Калити (Андрія) спостерігався глибокий вияв віри в силу природи і її надприродні властивості, вияв анімістичного світогляду. З прийняттям християнства це свято набрало християнського характеру, слово «Калита» відійшло, а залишилося лише «Андрія». Проте обряди, пов'язані з анімістичними дохристиянськими віруваннями, збереглися і донині.

Ключові слова: земля, дохристиянські обряди, християнство, свято, ворожіння, анімізм, освячення

Alexandr Kozholianko

Pre-Christian and Christian nature of the holidays at the early winter in Bukovina

Pre-Christian and Christian meanings of the holidays such as the Presentation of the Virgin Mary, Catherine, Andrew, amongst Ukrainians of Bukovina are analyzed. It is indicated that the ancient Ukrainians worshipped earth and considered it Holy from the Presentation of the Virgin Mary till the Annunciation. It is proved that the Ukrainian's of Bukovina holiday of «maiden's destiny» after adoption of Christianity became the day of the Christian Martyr Catherine. Holiday of Kalyta (Andrew) in pre-Christian times in Bukovina was the youth celebration of divination, charms and preparations for the Nativity of the Sun. This holiday was a landmark holiday for Ukrainians and thus it played special role in folk meteorology of the different Bukovina's areas. Attention is paid to applicable nature of meteorology regarding future harvest in the areas where the agriculture (plain and piedmont zone) or cattle breeding (mountain zone) was developed. During the celebrations of Kalyta (Andrew), there was a profound manifestation of faith in the power of nature and its supernatural merits, expression of animistic worldview. With the adoption of Christianity this holiday acquired Christian character, the word «Kalyta» disappeared but «Andrew» remained. However, the rituals associated with pre-Christian animistic beliefs have survived to these days.

Keywords: earth, pre-Christian rites, Christianity, holiday, divination, animism, sanctification

13. Обрядова та звичасва практика українців

Календарні зимові свята в українців Буковини мають народне свято Введеніє (Введення). У народній українській календарній обрядності свято Введеніє (християнська назва свята Введення в храм Пресвятої Богородиці), що відзначається 4 грудня, завершує перший місяць передріздвяного циклу. Цим святом власне починаються свята зимового календарного періоду. Правда, серед дослідників календарної обрядовості були такі, що вважають це свято останнім святом осіннього періоду святкувань (буковинсько-молдовський етнограф Г. Спатару) [16, спр. 1, с. 6].

Починається новий господарський рік згідно із «введенським святом». Ще на початку ХХ ст. на Буковині дуже часто практикували вводити в хату у день Введення якусь домашню тварину, що служило доброю ознакою на наступний рік як для родини, так і для домашньої худоби – вона буде успішно множитись, не хворітиме [7, с. 12].

У день свята Введення в церквах освячують воду. А напередодні, ввечері, люди святять воду у місцях, де сходяться три джерела, потічки, річки («три води»). До кінця ХІХ ст. святити воду на Введення. Освячена в цей день вода вважалася доброю від усяких хвороб протягом наступного року [14].

Були колись відомі українським селянам життєві правила, пов'язані з Введенням: «До Введення можна копати лопатою, а від Введення до Благовіщення не можна, бо земля спочиває і на літо сили набирається»; «Коноплі треба потерти до Введення, а той, хто їх потре по Введенні, накликає бурю на поля, а на себе від людей зневагу» [3, с. 17]. Цей звичай дуже стародавній, відомий ще з тих часів, коли земля шанувалася й обожнювалася. Наші предки вважали, що землі треба дати спокій, і визначали, що від Введення до Благовіщення – свято землі: в ці дні Бог її благословляє, вона пробуджується від зимового сну [13, с. 34]. Шанобливе й обережне поводження з землею відзначено в селах Буковинської Гуцульщини. Так, при проведенні сімейних (весілля, хрестини) чи громадських (храмові, великодні гуляння) свят на землі танцювати заборонялося. Для танців споруджувався спеціальний дощатий поміст, часто з перекриттям і дахом. Щоб не топтати землю ногами, можна було танцювати лише на дошках помосту [10, 1989. – Т. 5, с. 12]. В усіх селах Буковини ворожили і передбачали за різними прикметами, який урожай буде в наступному році.

Щодо християнського змісту свята Введення, то воно пов'язане з матір'ю Ісуса Христа Марією. У юдеїв був звичай посвячувати новонароджених дітей Богові. Особливо цього звичаю дотримувались батьки, які довго чекали народження дитини, просячи її у Бога. Посвячених дітей батьки й знайомі приводили в єрусалимський храм, де вони отримували благословення від священика і залишались при цьому храмі до свого повноліття. Так привели до храму трирічну Марію її батьки Яким і Ганна, і там вона перебувала до чотирнадцяти років, аж поки не вийшла заміж за Йосифа. Християнська церква для звеличення цієї події встановила окреме свято – Введення в храм Пресвятої Діви Марії.

Наступне свято – свято «дівочої долі», яке з введенням християнства стало називатись днем великомучениці Катерини (7 грудня). За християнськими оповідями, розумна й освічена жінка Катерина з єгипетського міста Олександрія за пропаганду християнства та за навернення до цієї віри п'ятдесяти філософів-язичників була страчена (спочатку її мучили колесом з цвяхами, а вкінці відрізали голову) у IV ст. Єгипетські християни поховали останки мучениці в монастирі на Синайській горі.

На Буковині свято Катерини називали святом «дівочої долі». У стародавніх пам'ятках не згадується про окремого бога Долю, але весь пізніший світогляд свідчить про те, що такий бог був.

У свято Катерини дівчата з вечерею в руках опівночі ідуть до воріт «закликати долю». Кожна з дівчат вилазить по черзі на ворота, тримаючи в руках горня з «вечерею» і тричі гукає: «Доле, доле, йди до мене вечеряти!». У випадку кукурікання півня, дівчина говорила – «доля обізвалася», якщо не чути ніякого звуку – «доля не чує». Бувало, що у цей час зірка з неба впаде – «погасне доля» [3, с. 19]. Дівчата, які зустрічались з хлопцями («мали свого хлопця»), промовляли ім'я цього хлопця. Наприклад, «Іванку, доле моя, мій любий і єдиний, йди до мене на вечерю, прийди, доле моя!» (с. Михальча, Сторожинеччина) [10, 1995. – Т. 2, с. 4].

Хлопці ж у хаті, де проводились вечорниці, співали пісень, потім влаштовували молодечі ігри: відгадування хлопцями дівчини за умовленими в дівочому колі назвами квітів, гра з горіхами в руках, гра із зав'язаними очима у хлопця та ін. Спиртні напої у цей вечір не приносили, лише могли споживати ті, які залишились від попередніх вечорниць. Таким чином, під час ворожінь закріплювалось кохання, любов. Частіше закохані думали про створення подружньої пари, що проявлялося у вияві пошани

13. Обрядова та звичасва практика українців

до долі. Поняття про неминучу долю прийшло до наших предків дуже рано, ще в перші століття нашої ери, і прийшло воно від римлян [6, с. 118]. Наша Доля – це римська Фортуна, що тісно пов'язана з релігією. І саме на свято Катерини справляється обряд кликання Долі. Адже доля буває добра і зла, діяльна й лінива. В дохристиянські часи богинею людської долі була Рожаниця.

Напередодні свята Катерини парубки постили, щоб Бог послав їм добру жінку; якщо вони були грамотні, то ще читали молитви. Хто ще не мав дівчини, молився так: «Пресвятая Катерино, покажи мені ту, що з мого ребра, з мої кості, з мої масті, би її взяв, чужу ж не взяв, вік з нею не збавив» [9, с. 20]. Отже, не тільки дівчата, а й молоді хлопці шукали прихильності у святої Катерини.

У день свята дівчата ворожать і закликають долю: «Катерина до раю ходила, Катерина в Господа просила: «Подай щастя молодій дівчині, що вгодила самій Катерині» [11, с. 1]. Увечері дівчата знову продовжують ворожити, але вже гуртом, готуючи спільну вечерю. Молодь влаштовувала вечорниці, але вечеря мала бути пісною. Їли кашу і борщ.

В українців Буковини й донині існує уявлення про те, що долю людина отримує від матері при народженні, що людині доля визначена наперед. Але долю можна підправляти, її за допомогою богів можна змінити.

Зимовим святом є день Андрія. В давнину цей день був молодіжним святом ворожінь, замовлянь та готувань до Різдва Сонця. Це свято відзначається 13 грудня. У християнській релігії цей день вважається днем мученицької смерті одного з дванадцяти апостолів Христа. Андрій був юдеєм (євреєм) з міста Віфсаїди. Стародавня християнська легенда розповідає, що апостол Андрій проповідував християнство в самому Царгороді, на побережжі Чорного моря, та в околицях Києва, де на одному з пагорбів поставив хрест зі словами: «Чи бачите ці горби? Повірте мені, на них засяє благодать Божа» [2, с. 11]. Проте історики християнства не знаходять точних відомостей про такий перебіг подій. Так, ієромонах Андрій Йосафат (Григорій Трух) писав: «Про те, де святий Андрій проповідував Христову віру, не маємо історичної певности. Однак з оповідань різних письменників про апостольські подорожі й смерть св. апостола Андрія виходить, що він проповідував Христову віру тим людям, що жили над Чорним морем. Свою апостольську працю закінчив св. Андрій мученицькою смертю в місті Патраї, на кавказьким

боці, близько пізнішого Тмутороканя. Мав він умерти на дереві або хресті, що на ньому він висів прив'язаний два дні, поки віддав Богові духа» [5, с. 185].

Інший дослідник християнських свят Іван Стус з цього приводу писав: «Проповідуючи на берегах Чорного моря, Апостол Андрей був і в Скифії та на Дніпрі. Літописець свідчить, що Апостол Андрей, пливши човном вверх Дніпром, спинився на нічний відпочинок біля Київських гір, а вранці зійшов на ті гори, поблагословив їх, ї, помолившись, поставив там хрест і сказав: «Бачите ви ці гори? На них засяє благодать Божа, і постане тут велике місто і Бог збудує тут багато церков». З того давнього часу, коли апостол Андрій був в Україні, і до офіційного хрещення України князем Володимиром Великим 988 р., християнство вже ніколи не переводилося в Україні. Тому-то Київський собор 1621 р. мав історичну підставу для того, коли він оголосив у своїй постанові, що «Св. Апостол Андрей – це перший архієпископ Константинопольський, патріарх Вселенський і апостол український... Воістину Україна нічим не менша від інших сусідніх народів, бо в ній проповідував Апостол» [15, с. 52].

За християнським оповіданням, святий Андрій належав до двох Божих обранців (інший – вчитель Андрія Іван Хреститель), що серед дванадцяти апостолів мали нагоду першими пізнати Ісуса Христа і розмовляти з ним. Власне Андрій був першим, кого Ісус покликав до себе, тому і отримав назву Первозванного. Апостол Андрій був братом апостола Петра. Разом з Петром вони були покликані Ісусом йти з ним разом як учні і проповідники Христової віри.

Він здійснив три подорожі поза межі Палестини з проповідуванням християнства. Повертаючись з останньої подорожі у Північне Причорномор'я, св. Андрій відвідав Пелопоннес і ахейське місто Патрах. Тут правитель-язичник Егей засудив його до страти розп'яттям на хресті. Він був розп'ятий на хресті, який мав вигляд букви «X», у 70-му році після народження Ісуса Христа. Тому такої форми хрест називається хрестом Апостола Андрія.

Патріарх Константинопольський разом з дванадцятьма архієреями щорічно 13 грудня, у відзначення заслуг перед християнською церквою св. Андрія, служить урочисту літургію, яка служиться лише на Пасху, Різдво Христове та на П'ятидесятницю.

13. Обрядова та звичасва практика українців

Свято Андрія вважалось рубіжним святом, відповідно йому відводилась особлива роль у народній метеорології українців Буковини. Можна відзначити прикладний характер народної метеорології відносно майбутнього врожаю у місцевості, де було розвинене землеробство (рівнинна та передгірна зони краю), або скотарство (гірська зона).

З прогнозуваннями на наступний рік пов'язаний обряд полазника. Полазником вважався перший гість, який прийде в оселю в день свята. У всіх зонах Буковини звичай очікування полазника був відомий у ХІХ ст. і зберігся до кінця ХХ ст. [10, 1995. – Т. 2, с. 10; 1998. – Т. 5, с. 18; 1999. – Т. 1, с. 3]. Якщо звичай спостереження за полазником більше відомий на українських теренах на Різдво, Новий рік, то на Буковині майже під час кожного свята, в тому числі і на Андрія, очікували полазника. На Буковинській Гуцульщині за полазника використовували домашню худобу, як правило, молоде теля. Його заводили в хату ввечері перед святом, годували, погладжували. На Галичині, Закарпатті, Поліссі за полазника використовували вола, коня, вівцю, теля і навіть собаку. У східних регіонах України звичай спостереження за полазником під час свята Андрія та під час інших свят (Введення, Різдво, Новий рік) зустрічався значно меншою мірою, ніж на Західній Україні.

За дослідженнями сучасного етнолога М. Глушка, звичай полазника був поширений на обмеженій українській території (Західній Україні) і широко побутував у південних слов'ян [4, с. 446–447]. У цей день, як і на свято Катерини, дівчата ворожать, тому нерідко його називали святом дівчат. Для ворожіння дівчата збиралися в одній хаті і в різний спосіб ворожили.

Напередодні свята Андрія не можна підмітати хату, бо вовки заїдять худобу влітку на пасовиськах. Вважалось, що на Андрія взагалі краще не працювати, щоб вберегти худобу від злого.

Одним з найпоширеніших колективних дівочих ворожінь у селі Кам'яна Сторожинецького району було вгадування характеру та можності майбутнього нареченого за допомогою кухонного начиння. Зазвичай ховали невизначену кількість різноманітних предметів під мискою, а потім виймали навмання і тлумачили значення кожного з них. Як правило, дівчина підходила із зав'язаними очима до столу, на якому були задалегідь розкладені декілька чи стояла одна миска, і виймала якийсь предмет.

Обручка – на гордовитого, багатого, молодого чоловіка.

Гребінець – не дуже вродливого нареченого, з великими зубами.

Монета або гроші – на заможного.

Вуглик – на коваля.

Ніж – на забіяку.

Зернятко, або скибка хліба – на заможного, працюючого.

Сучок – на будівельника.

Квітка – ще не скоро вийде заміж.

Лялька – на те, що народить дошлюбну дитину.

Чарка – вказувала на те, що майбутній наречений буде пияком.

Щітка – вийде за старого чи розлученого.

Свічка або віск – дівчина невдовзі помре.

Голка – на бідного.

Хусточка – скоро заміж вийде.

Дзеркало – на вродливого парубка.

З повір'ями дня Андрія були пов'язані в українців Буковини такі дії:

– на Андрія батько забивав на воротах кленовий кілок – «би чари до роду не приймалися» (оберегова магія);

– вапном білили внутрішній бік вхідних дверей: «Аби люди дівку язиками не ганили» (чистити двері від вапна дівчина мала аж на Новий рік розчином з полину);

– щоб затягнути час смерті, зав'язували старій бабці фартухом очі – «би смерть цієї хати не виділа»;

– для підвищення надоїв корові давали з долоні хліба з цукром – «би на молоко добра була»;

– з метою «прикликати» старостів відв'язували або випускали із загороди пса на подвір'я. Спостерігали, якщо він кидався до воріт, то недалеко в цій хаті до старостів;

– щоб хати не трималася лінь, то переганяли свиню з одного хліва в інший. При цьому промовляли – «би лінивими діти не росли»;

– мати дівчини відстібувала шпильку-оберіг, яку постійно носила біля пазухи, і опускала в корито або зільницю, де були сорочки для прання і відбілювання. При цьому говорила – «би у день весілля доньці злі язики не зашкодили»;

– існував звичай нагортати під грушу снігу. Це мало забезпечити до-

13. Обрядова та звичасва практика українців

бре відбілювання полотна – «би добре полотно влітку білилося»;
– щоб був урожай суниць влітку, то нагортали на городі купки снігу – «би ягоди рясно родили»;
– прийнято було водити на мотузці хворого хлопця – «би слабість губив»;
– щоб гусінь не їла капусту влітку, зав'язували молодичі очі білою хустиною і вели її до дуплястої верби набрати глини для розсади;
– зимою на замерзлих шибках вікна виводили хрест – «би сонце та місяць сили додавали» [10, 1998. – Т. 7, с. 6].

Відомості про святкування дня Калити-Андрія є у дослідженнях етнографа С. Килимника: «Готування до вечорниць «Калити-Андрія» – це суцільне чаклування-ворожіння. Тут найвищий, найглибший вияв віри в силу природи, в надприродні сили, найяскравіший вияв анімістичного світогляду. Дівчата звертаються і до сонечка, і до матінки-землі, і до «Андрія-Калити»... Тут рівно ж виявлена віра в надприродну, цілющу й чарівну силу та властивість у «чистителів та святителів» давнини – води та вогню» [7, с. 242]. Хлопці і дівчата вірили в магичні дії і слова, вірила в доброго бога Калиту. Молодь вірила, що саме цього бога можна умовити, привернути до себе піснями, діями, ритуалами. У дохристиянські часи це зимове свято було святом шукання пари для шлюбу, для створення сім'ї.

В українців Буковини відзначено ворожіння при спостереженні за поведінкою домашньої птиці. Дівчата ставили дзеркало та блюдечко з водою і насипали долі пшениці. Тоді впускали півня: якщо півень нап'ється води – чоловік буде п'яницею, кльоне пшениці – господарем, а гляне в дзеркало – ледарем. Ще дівчата біжать до річки, набирають намулу з дна ріки, приносять до хати і уважно розглядають. Якщо там дівчина знайде залізо – чоловік буде ковалем, якщо тріску – теслею, скло – склярем, шкіру – шевцем, пісок – муляром, а якщо, крім землі, нема нічого – хліборобом.

Напередодні свята Андрія пекли пиріжки-балабушки, за якими здійснювали ворожіння дівчата у Андріївську ніч. У закрите приміщення впускали kota і чий пиріжок він першим надкусить, та дівчина вийде першою заміж. Палянички або калачики випікали із замішаного на криничній воді тіста. Їх розкладали на підлозі, відчиняли двері і впускали до хати пса (українське село Витилівка на Кіцманщині. У деяких селах

«щасливий» пиріг чи вареник вибирав кіт (с. Колінківці на Хотинщині). За якою послідовністю пес або кіт з'їдали випічку, за такою ж дівчатам належало вийти заміж. Якщо чийсь калачик залишався недоїденим, тій дівчині провіщали довіку діувати. У молдовському селі Драниця Новоселицького району таке ворожіння виконували дві дівчини [10, 1999. – Т. 5, с. 19].

Звичай випікати на свято Андрія пиріжки-балабушки існував і в сусідній Молдові. Спочатку насипали в миску кукурудзяну муку. Потім кожна дівчина по черзі витягувала з криниці відро води, набирала трохи води в рот і виливала в посудину з мукою. В Молдові кожна дівчина додавала до своєї миски з водою дев'ять наперстків муки та стільки ж солі [1, с. 33]. Вода у всіх дівчат повинна була бути непочатою.

Непочата вода фігурує й у вірші, який був записаний С.Ф. Маріаном на Буковині ще у кінці XIX ст.:

<i>Apã rece aducea,</i>	<i>Студену несла воду,</i>
<i>Apã rece, ne-nceputã</i>	<i>Воду непочату, холодну,</i>
<i>Pentru dragoste fãcutã.</i>	<i>Заради кохання пригтовлену</i> [17, с. 87].

Ворожіння на варениках проводили, щоб дізнатись про своє майбутнє, і без посередництва пса чи kota. Для зручності розпізнавання під час ворожіння дівчата ліпили вареники різної форми. Вкидали їх у кип'яток, а тоді ворожили: чий перший спливе, тій дівчині треба готуватися до весілля. Якщо ж вареник прилипне до дна горшка, то це вважається недобрим знаком. У середину вареників клали ще папірці з іменами хлопців, а один залишався без напису (с. Форосна). Потім кидали вареники у киплячу воду. Коли спливав перший вареник, його витягували і розкривали, на папірці читали ім'я хлопця – майбутнього нареченого дівчини. Цей обряд виконувала тільки одна дівчина. Якщо сплив вареник без напису на папірці, то дівчина заміж швидко не вийде.

Буковинський етнолог А. А. Мойсей у молдовському селі Магала Новоселицького району зафіксував ворожіння на варениках з використанням дівочого волосся, яким начиняли вареники, варили їх, а потім пригощали хлопців. При цьому спостерігали, якому хлопцеві вареник діставався з волоссям певної дівчини. Це було прикметою їх одруження у недалекому часі [12, с. 199].

13. Обрядова та звичасва практика українців

Відомий обряд ворожіння в українців і молдован на кілках плоту, подібно українському, лише кількість відрахованих кілків була іншою. Так, наприклад, у с. Михальча Сторожинецького району для виконання цього обряду дівчина виходила опівночі до плоту, клала навмання руку на один з кілків і відраховувала в той чи інший бік, на свій розсуд, дев'ять кілків. У молдовському с. Магала Новоселицького району дівчина клала руку на один кілок у плоті, не рахуючи, в один чи інший бік. Обраний кілок дівчина перев'язувала червоною ниткою. Цікаво, що число 9 при відрахуванні кілків дівчиною в Андріївську ніч зафіксовано дослідниками і в українців-русинів Словаччини [18, с. 240].

Вечері на Андрія хлопці й дівчата зустрічаються разом для кусання калити, з чого й починається Андріївський вечір. Калита – це великий корж з білого борошна. Печуть калиту всі дівчата – кожна повинна взяти участь у її готуванні. Місять тісто всі по черзі, починаючи з найстаршої дівчини. Печуть у печі й запікають так, щоб вкусити її було важко. В середині коржа-калити – дірка. Коржа підвішують посередині хати, біля нього стає вартовий – «пан Калитинський», яким повинен бути веселий, жартівливий хлопець. Хлопця, якого запрошують кусати калиту, називають «пан Коцюбинський». Між обома хлопцями проходить жартівлива суперечка. Існує правило, що «пан Коцюбинський» має право кусати калиту тільки тоді, коли витримає всі жарти і не всміхнеться [3, с. 30]. Ця весела гра є основною подією Андріївського вечора. Закінчується він тим, що калиту знімають і ділять між усіма учасниками гри. Ламаючи калиту на частини і роздаючи присутнім, дівчата примовляють: «Калита, калита, солодка була, тепер ми її з'їли, за женихом полетіли» [8, с. 38].

Якщо хлопець сердитий на батька своєї дівчини, то він підмовляє інших хлопців, щоб ішли з ним і зробили «збитки» (шкоду) у ніч на Андрія біля хати батьків дівчини (зняти і занести далеко від хати хвіртку або ворота, висадити на дах воза і таке інше). Вранці господарі знаходили то віз на хаті чи стодолі, то ворота або хвіртку, які плавають на льоду ставка чи річки, а то всю огорожу-пліт парубки розбирали, або яку іншу шкоду робили. Відповідно батьки дівчат у Андріївську ніч стерегли все на господарському дворі або наперед хлопцям давали відкупного «за хвіртку» (горілкою, повісмом для маланкових батогів та ін.). Цей жартівливий звичай зберігся і донині. В селах

Буковинського Передгір'я і Попруття напередодні Андріївського вечора господарі, в сім'ях яких є дівчата, зав'язують хвіртки та ворота різними прив'язками, «щоб хлопці не вкрали і не занесли до яру», або стережуть цілу ніч, відганяючи можливих жартівників [10, 2000. – Т. 3, с. 11]. Хоча від цих жартів окремі господарі й мали проблеми з розшуком і доставкою до садиби викрадених речей, все ж таки жартування сприймалися без особливих нарікань, бо «Андрія ж ніч нині».

На Буковинському Поділлі (правий берег Дністра) парубочий звичай жартувати в Андріївську ніч спостерігався і в кінці ХХ ст. Етнографічною експедицією Чернівецького національного університету записано від жителя села Ржавинці Дупешка Івана приклад такого жартування, який відбувся в 1992 р.: «Хлопці добряче збиткувалися над дівчатами. Одній двері задротували, щоб не вибралася вранці з хати, а іншій хвіртку віднесли до яру, браму понесли і сховали під мостом. Минулого року на Андрія парубки цілий віз висадили на хату Ілашука Івана, в якого була донька Марія на віддання, розібравши його по частинах – передня тічка, задня тічка з колесами, розвора, кошики, орчики. Довелось скликати родичів, щоб допомогли зняти того воза з даху. Всякі чудасії творилися цієї ночі, бо вона вважалася парубоцькою. У нашому селі на автостанції вранці на Андрія можна вибрати будь-яку хвіртку і браму до вподоби. А зносили їх з усього села хлопці вночі» [10, 2000. – Т. 3, с. 15].

З прийняттям християнства це свято набрало іншого характеру, слово «Калита» майже відійшло, а залишилося лише християнська назва свята «Андрія». Проте календарні обряди, пов'язані з цим святом, залишились і далі переважно дохристиянські.

1. Бзешу Н. Боб де грыу ши де луминэ / Бзешу Н. // Молдова. — 1981. — № 8. — С. 28–30.
2. Бондаренко Г. Щоб зацвіла на вікні вишня / Г. Бондаренко // Людина і світ. — 1991. — № 11. — С. 11–13.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис : в 2 т. / Олекса Воропай. — Мюнхен : Українське видавництво, 1958. — Т. 1. — 448 с.
4. Глушко М. «Полазник» як архаїзм календарної обрядовості українців: походження, семантика / М. Глушко // Матеріали V конгресу Міжнародної

13. Обрядова та звичасва практика українців

- асоціації українців. Історія : зб. наук. ст. — Чернівці, 2004. — Ч. 2. — С. 446–451.
5. Йосафат Андрій (Григорій Трух). Життя святих / Йосафат Андрій (Григорій Трух). — Торонто, 1960. — Т. 4. — 320 с.
 6. Кабакова Г. И. Структура и география легенды о мартовской старухе / Г. И. Кабакова // Славянский и балканский фольклор. — М., 1994. — С. 81–221.
 7. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні / проф. С. Килимник. — Вінніпег–Торонто, 1963. — Т. 5. — 288 с.
 8. Курочкін О. В. Новорічні свята в українців. Традиції і сучасність / О. В. Курочкін. — К., 1978. — 191 с.
 9. Маковій Г. Золоте віно з бабусиної скрині / Гарафіна Маковій. — Чернівці, 1993. — 104 с.
 10. Матеріали етнографічної експедиції Чернівецького національного університету (МЕЕ ЧНУ). — 1989–2000.
 11. Мінтенко М. Маланка / М. Мінтенко // Буковинське віче. — 1994. — 12 січ. — С. 1.
 12. Мойсей А. А. Магія і мантика у народному календарі східнороманського населення Буковини / А. А. Мойсей. — Чернівці : Друк Арт, 2008. — 320 с.
 13. Нероденко В. Новорічний вечір / В. Нероденко // Ранок. — 1966. — № 12. — С. 34.
 14. Сосенко К. Різдво-Коляда і Щедрий Вечір / Ксенофонт Сосенко ; за ред. В. Коломійця. — К., 1994. — 288 с.
 15. Стус І. Свята православної церкви / Іван Стус. — Едмонтон, 1983. — 248 с.
 16. Центральний науковий архів Академії наук Республіки Молдова. — Ф. 19 : «Матеріали наукових експедицій, проведених у період 1946–1985 рр. на території Молдавської та Української РСР».
 17. Marian S. F. Poezii poporale române. Balade, cântece bătrânești / S. F. Marian. — Cernăuți, 1873. — V. I. — 87 p.
 18. Vedecky zbornik muzea ukraïnsko-rusinskej kultury vo Svidniku / red. M. Sopoliga. — Presov, 2001. — 126 s.